

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי
פרשת חוקת
תשפ"ב

(שנה ו', גליון מס' 249)

שיעורי הרב אליהו בר חן
e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

**השיעור השבועי עם הרב אליהו בר חן,
מתקיים בכל יום שלישי, בבית הכנסת "כתר תורה" -
ניסנית,
ביישוב ניצן ב'**

זמן תחילת השיעור:

שעון חורף - 19:45

שעון קיץ - 20:00 (כאשר זמן צאת הכוכבים מתארך,

השיעור מתקיים מיד לאחר תפילת ערבית)

לקבלת הגליון השבועי בדוא"ל:

נא שלחו הודעה, לכתובת k.torat.david@gmail.com

תחת הכותרת "גליון שבועי"

זמני כניסת ויציאת השבת:

רבינו תם:	יציאה:	כניסה:	
21:05	20:30	19:13	ירושלים:
21:03	20:33	19:30	תל אביב:
21:07	20:34	19:25	חיפה:
21:03	20:30	19:29	באר שבע:

שיעורי הרב אליהו בר חן

**בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה**

פרשת חוקת התשפ"ב

"דא גזירת אורייתא - קדושת הלשון"

א. "וַיִּדְבֹר הַה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה הַה' אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן לְעַמְּךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה, תְּמִימָה, אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם, אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֲלִיָּה עֲלִי, (במדבר, יט', א' - ב').
"וַיִּקְחוּ לְטָמֵא, מְעַפֵּר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאִת, וְנָתַן עָלָיו מִיִּם חַיִּים אֶל כְּלִי, (במדבר, יט' - יז')."

בסוף הלכות תענית¹, כתב ה"באר היטב"^{2 3 4}, וז"ל:

"כתב⁵ התניא, ביום השישי פרשת חוקת, נהגו היחידים להתענות,

שבאותו היום, נשרפו כ' קרונות מלאים ספרים, בצרפת.

ולא קבעו אותו בימי החודש⁶ ?

מפני, שמתוך שאלת חלום, נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת התורה - 'זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה', מתרגמינן⁷, 'דא גזרת אורייתא'.

¹ או"ח, סי' תקפ"א.

² לרבינו יהודה אשכנזי זיע"א מטיקטין.

³ סק"ט.

⁴ וכן הוא ב"משנה ברורה", סקט"ז.

⁵ מיוחס (כן כתב רבינו דוד קונפורטי זיע"א, בספרו "קורא הדורות", דף כג' ע"ב. והסכים עמו גאון עוזינו הרב חיד"א זיע"א, בספרו "שם הגדולים", מערכת ספרים, אות ת', סעיף ע'), לרבינו יחיאל ב"ר יקותיאל ב"ר בנימין ב"ר יחיאל הרופא זיע"א.

ויש שייחסוהו (כן כתב בשו"ת רבי יעקב הלוי, סי' ל'), לרבינו ישעיה ב"ר אבא מארי זיע"א.

⁶ דהיינו:

שנתקשה רבינו זיע"א, מדוע קבעו את התענית ביום שישי של פרשת "חוקת", ולא קבעו תאריך מסוים וקבוע.

גם בשנת ת"ח, נחרבו שני קהילות גדולות באותו היום".

ודבריו הקדושים, צריכים ביאור:

מפני מה, דווקא יום שישי של פרשה זו, הוא שגורם?

ב. בעניין פרשת "פרה אדומה", מצינו לדרשתם של רבותינו ז"ל⁸:

"שאל עובד כוכבים אחד, את רבן יוחנן בן זכאי -

אליו עובדיא דאתון עבדין⁹, נראין כמין כשפים,

אתם מביאים פרה, ושורפין אותה, וכותשין אותה, ונוטלין את אפרה,

ואחד מקם מטמא למת, מזין עליו שתיים ושלש טפין, ואתם אומרים לו טהרת.

אמר לו¹⁰, לא נכנסה בך רוח תנזית מימיה?

אמר לו¹¹, לאו.

¹² ראית אדם שנכנסה בו רוח תנזית?

אמר לו¹³, הן.

⁷ כן כתב אונקלוס.

⁸ במדבר רבה, פרשה יט', ח'.

⁹ דהיינו:

אלו המעשים שאתם עושים, נראים הם כסוג של כשפים.

¹⁰ דהיינו:

רבן יוחנן בן זכאי, לעובד כוכבים.

¹¹ דהיינו:

העובד כוכבים, לרבן יוחנן בן זכאי.

¹² דהיינו:

שרבן יוחנן בן זכאי, שאל את העובד כוכבים.

¹³ דהיינו:

העובד כוכבים, לרבן יוחנן בן זכאי.

אָמַר לוֹ ¹⁴, וְמָה אַתֶּם עוֹשִׂין לוֹ?

אָמַר לוֹ ¹⁵, מְבִיאִין עֲקָרִין ¹⁶, וּמַעֲשָׂנִין תַּחֲתָיו, וּמְרַבִּיצִים עָלֶיָּהּ מַיִם ¹⁷, וְהִיא
בוֹרַחַת ¹⁸.

אָמַר לוֹ ¹⁹, יִשְׁמְעוּ אֲזַנֶּיךָ, מָה שְׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ,

כִּדְ הָרוּחַ הַזֶּה ²⁰, רוּחַ טְמֵאָה ... מִזֵּין עָלָיו מִי נִדָּה, וְהוּא בּוֹרַח ²¹.

לְאַחַר שְׂעִצָּא ²², אָמְרוּ לוֹ תִלְמִידָיו, רַבֵּנוּ, לָמָּה דְחִית בְּקַנְיָה, לָנוּ מָה אַתָּה אוֹמֵר?

אָמַר לָהֶם ²³, חַיִּיכֶם, לֹא הַמֵּת מְטַמָּא, וְלֹא הַמַּיִם מְטַהְרִין,

¹⁴ דהיינו:

רבן יוחנן בן זכאי, לעובד כוכבים.

¹⁵ דהיינו:

העובד כוכבים, לרבן יוחנן בן זכאי.

¹⁶ דהיינו:

סוג של עשב (יעוין במסכת שבת, פי"ד מ"ג).

¹⁷ דהיינו:

על אותם העשבים.

¹⁸ דהיינו:

רוח התזזית, שנכנסה בו באדם, בורחת ממנו.

¹⁹ דהיינו:

רבן יוחנן בן זכאי, לעובד כוכבים.

²⁰ דהיינו:

טומאת מת.

²¹ דהיינו:

על ידי הזאת המים הטהורים, בורחת טומאת המת מן האדם, והרי הוא טהור.

²² דהיינו:

העובד כוכבים, מבית מדרשו של רבן יוחנן בן זכאי.

אָלָא, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא -

חֻקָּה חֻקֵּי, גְּזֵרָה גְּזֵרֵי, אֵי אֶתְה רִשְׁאֵי לְעִבֵּר עַל גְּזֵרֵי,

דְּכָתִיב, 'זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה' ."

ג. ב"לוחות הברית" נאמר²⁴, "וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה, וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב

אֱלֹהִים הוּא - חֲרוֹת עַל הַלַּחַת",

וּנְתַקְשָׁה בַּזֶּה²⁵ ²⁶ הַמַּהֲרִי"ט זִיע"א :

א. מֵתוֹךְ ש"הִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה", מִסְתַּמָּא שְׂגַם "הַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב

אֱלֹהִים הוּא",

וְאִם כֵּן, לִשְׁם מַה הוּצָרְכָה הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה לְכַפּוֹל אֶת הָעֵנִיין?

ב. יִשְׁנו הַבְּדֵל מֵהוֹתֵי בֵּין "חֲרִיתָה" ל"כְּתִיבָה".

שְׁכֵן, "לְחֲרוֹת", פִּירוּשׁוֹ לִשְׁקַע אֶת הַכְּתָב,

וְאִילוֹ "לְכָתֵב", פִּירוּשׁוֹ לְהוֹסִיף דִּיו עַל הַמְּכַתֵּב.

וּמִמִּילָא, הֵיאֵךְ אִפְשָׁר שְׂיִאָמַר עַל הַלּוּחוֹת "וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא - חֲרוֹת עַל

הַלַּחַת",

וְהֵלָא, אִם כְּתִיבָה יֵשׁ כָּאֵן, חֲרִיתָה אֵין כָּאֵן,

וְאִם חֲרִיתָה יֵשׁ כָּאֵן, כְּתִיבָה אֵין כָּאֵן?

ג. אִם נַעֲשֵׂה בְּלוּחוֹת "חֲרִיתָה", מִפְּנֵי מַה, נֹאמַר הַלְּשׁוֹן "חֲרוֹת עַל הַלַּחַת",

וְהֵלָא, לְכַאוּרָה הֵיךְ צָרִיךְ לְהֶאָמַר "חֲרוֹת בְּלַחַת", שְׁכֵן, הַחֲרִיתָה הֵיאֵ בְּגוֹף הַלּוּחַ?

²³ דהיינו:

רבן יוחנן בן זכאי, לתלמידיו.

²⁴ שמות, לב' - טז'.

²⁵ להגה"ק רבי יעקב טולידאנו זיע"א, רבה של העיר מקנס.

בספרו הקדוש "אוהל יעקב" (בפרשתן), על פירוש רש"י על התורה.

²⁶ וכן הקשה הגה"צ רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זיע"א, בספרו "לב שלום" (בפרשתן).

ותירץ המהרי"ט :

כאשר נתבונן במעשה "החריתה" ובמעשה "הכתיבה", נראה, שלכל אחד מהם, יש מעלה וחיסרון.

בחריתה -

המעלה, בכך, שלא נוסף כלום על גוף הדבר שבו אנו כותבים, והחיסרון, בכך, שגוף הדבר שבו אנו כותבים נגרע על ידי החריתה.

ובכתיבה -

המעלה, בכך, שלא נגרע גוף הדבר שבו אנו כותבים, והחיסרון, בכך, שנוסף דיו על גוף הדבר שבו אנו כותבים.

והוא הוא מה שגילתה לנו התורה הקדושה, שחסרונות ומעלות אלו, שייכים רק במעשיו של בשר ודם, ברם, במעשיו של הקב"ה יש "שלימות".

מכיוון שהַחֲרִיתָה שְׁחָרַת הַקַּב"ה בלוחות, היתה -

שילוב של מעלת החריתה, שלא נוסף בגוף הדבר,

ושילוב מעלת הכתיבה, שלא נגרע מגוף הדבר.

ומשום כך, הוצרכה התורה הקדושה, לומר, ש"הַלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה", וש"הַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹהִים":

שכן, רק אצל הקב"ה שייכת "שלימות" זו.

וכמו כן, מה שהיה בלוחות גם "כתיבה" וגם "חריתה", אין הדבר מהווה סתירה בכי הוא זה:

שכן, רק הקב"ה אשר יסודו "שלימות", יכול לעשות זאת.

וכמו כן, יובן היטב, מה שכתבה התורה הקדושה "חרות על הלחת":

שכן, לא היתה החריתה בגוף הלוחות, וכפי שנתבאר.

ד. הנה, רמז לנו הקב"ה, את עניין עמל התורה, וקיום מצוותיו, ומעלת עם ישראל,

בתוך ענייני טומאת וטהרת מת, וקיום מצוות פרה אדומה.

וכמו שמצינו בגמרא ²⁷, על הפסוק ²⁸, "זאת התורה, אדם כי ימות באהל, כל הבא אל האהל - וכל אשר באהל, יטמא שבעת ימים":

"אמר ריש לקיש, מנין שאין דברי תורה מתקיימין - אלא במי ²⁹ שממית עצמו עליה,

שנאמר, 'זאת התורה, אדם כי ימות באהל'."

עוד דרשו רבותינו ז"ל (שבת, פגי ע"ב):

"אמר רבי יונתן, לעולם, אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה,

ואפילו בשעת מיתה.

²⁷ ברכות, סג' ע"ב.

²⁸ במדבר, יט' - יד'.

²⁹ כתב השל"ה הקדוש (תולדות אדם, בית חכמה, יד'):

שאלו לא חטא אדם, היה שכלו בהיר, והיה מבין תורה שבכתב,

ומתוך הבנה זו, היה יודע הכל, ולא היה צריך לתורה שבעל פה.

ורק מכוח שחטא, וסילק את האור, והביא מיתה לעולם, הוצרך לתורה שבעל פה כמו התלמוד,

שהוא ביאור ופירוש לתורה שבכתב.

וצריך להמית עצמו עליה, שאילולי כן, היתה מבוארת בעצמה,

כמו שענינו ראות בדורות הקדמונים - שהיה להם שכל בהיר, והיו מבינים דברים עמוקים בלי פירוש.

ובדורות שלאחר מכן, לא היו מבינים בלי פירוש על כך.

ובדורות שלאחר מכן, היו צריכים פירוש על פירושם.

והנה, רבינו המהר"ל זיע"א מפראג (בספרו הקדוש "נצח ישראל", ז'), ביאר בזה:

שהגופניות, היא סתירה לשכליות,

ואין התורה יכולה להתקיים, כי אם במי שאינו מחשיב את גופו - כלפיה.

שנאמר, 'זאת התורה, אדם כי ימות באהל', אפילו בשעת מיתה, תהא עוסק בתורה".

והנה, מצינו ב"זוהר הקדוש" (במדבר, דף קעט' ע"ב):

"תא חזי, מלין דאורייתא קדישין אינון, עלאין אינון, מתיקין אינון,

כמה דכתוב ³⁰, 'הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש' וגו'.

מאן דאשתדל באורייתא, כאלו קאים כל יומא על טורא דסיני, וקביל אורייתא,

הדא הוא דכתוב ³¹, 'היום הזה נהיית לעם' -

וקא אוקמוה חברייא ^{32 33}."

והנה, על הפסוק ³⁴, "זאת חקת התורה אשר צוה ה'ה, לאמר, דבר אל בני ישראל

- ויקחו אליך פרה אדמה, תמימה, אשר אין בה מום, אשר לא עלה עליה על",

נתקשה רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א:

³⁰ תהלים, יט' - יא'.

³¹ דברים, כז' - ט'.

³² בביאור העניין, כתב הגה"ק רבי דניאל פריש זיע"א - בפירושו הקדוש "מתוק מדבש", משם רבינו משה קורדובירו זיע"א, על פי דברי הגמרא במסכת ברכות (סג' ע"ב):

"ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה, ודרש (דברים, כז' - ט'), 'הפכת ושמע ישראל, היום הזה נהיית לעם',

וכי אותו היום נתנה תורה לישראל?

והלא, אותו יום סוף ארבעים שנה היה?

אלא, ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום, כיום שנתנה מהר סיני".

³³ ותרגום דבריו הקדושים, כך:

בא וראה, דברי התורה הם קדושים, הם עליונים, הם מתוקים.

כמו שקתוב (תהלים, יט' - יא'), 'הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש' וגו'.

מי שמשתדל בתורה, כאלו עומד כל יום על הר סיני, ומקבל התורה,

זהו שקתוב (דברים, כז' - ט'), 'היום הזה נהיית לעם' -

וכך פרשוהו החברים.

"צריך לדעת, למה כינה למצווה זו שם כללות התורה,

שהיה לו לומר, 'זאת חוקה' וגו', או 'זאת חוקת הטומאה', או 'חוקת הטהרה'?

ואין לומר, שנתכווין להצריך טהרת אפר פרה לעסוק בתורה,

כי לא כן מצינו לרבותינו ז"ל, שאמרו³⁵, שאדרבא - אין דברי תורה מקבלין טומאה.

ולכל סברות רבותינו ז"ל³⁶, אפילו להמחמירים בבעלי קריין, מטעם שצריך באימה וביראה וכו', מודים בטמאי מת - שמותרים בעסק התורה".

ותירץ, וז"ל:

"ויתבאר העניין, על פי מה שאמרו בפרק בתרא דנוזיר³⁷, ופסקו רמב"ם בפרק א' מהלכות טומאת מת³⁸ - שאין הכותי נעשה טמא מת,

וזה לשונו^{39 40} -

'וְאִין הָעֲכוּ"ם מְטַמָּא בְּאֶהָל, וְדָבָר זֶה קִבְּלָהּ הוּא,

וְהָרִי הוּא אוֹמֵר בְּמִלְחָמָת מִדֵּין⁴¹, 'כֹּל נִגְעַ בְּחֻלְלִי, וְלֹא הִזְכִּיר שֵׁם אֶהָל.

וְכֵן הָעֲכוּ"ם, אֵינּוּ נִעְשָׂה טָמֵא מֵת,

אֶלָּא, עֲכוּ"ם שֶׁנִּגְעַ בְּמֵת, אוֹ נִשְׂאוֹ, אוֹ הָאֶהָל עָלָיו, הָרִי הוּא כְּמִי שֶׁלֹּא נִגְעַ.

³⁴ במדבר, יט' - ב'.

³⁵ ברכות, כב' ע"א.

³⁶ שם.

³⁷ סא' ע"ב.

³⁸ הלכה יג'.

³⁹ של הרמב"ם זיע"א.

⁴⁰ רבינו זיע"א, הביא לחלק מתוך דברי הרמב"ם זיע"א,

ובכאן, העתקנו את כל לשונו בזה.

⁴¹ במדבר, לא' - יט'.

הא למה זה דומה?

לבהמה שנגעה במת, או האהילה על המת.

ולא בטמאת המת בלבד, אלא בכל הטמאות כולן - אין העפויים ולא הבהמה
מתטמאין בהן. עד כאן.

והנה, ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגויים, הוא, באמצעות קבלת
התורה,

שזולת זה, הנה ככל הגויים בית ישראל.

ומעתה, טעמנו צוף דבש אמרי אל, במה שאמר 'זאת חקת התורה',

פירוש, חוקה זו של הטומאה, ותנאי טהרתה, תסובב מהתורה,

כי על ידי שקיבלו התורה, נעשו עם בני ישראל, דבר שהרוחניים השפלים,
תאבים להידבק בהם,

להיותם, חטיבה של קדושה עליונה, בחייהם גם במותם.

בחייהם -

שבנוגע במת, או יאהילו עליו וכדומה, תידבק בהם הטומאה שבמת,

ולא תחפוץ להיפרד, אם לא בכוח גדול - אשר חקק ה' במצווה האמורה, בעניין של
פרה אדומה.

ובמותם -

גם כן תתרבה הטומאה, כאומרם ז"ל⁴², בפסוק 'אדם כי ימותו וגו' - 'ישראל
מטמאים באהל, ואין אומות מטמאין באהל'."

עוד כתב שם, בהמשך דבריו:

שליכך לא נצטוו ישראל, על דיני טומאה וטהרה בפסח מצרים,

ונצטוו על כך, רק בפסח דורות.

⁴² בבא מציעא, קיד' ע"ב.

מכיוון, שכל זמן שלא ניתנה התורה הקדושה לעם ישראל, הם לא היו שייכים
בדיני טומאה וטהרה, כלל ועיקר.

ה. בספר "חפץ חיים על התורה", מטו משמיה דמרנא ה"חפץ חיים" זיע"א,
כדלהלן:

⁴³ 'זאת התורה, אדם כי ימות באהלי' ⁴⁴, ובחז"ל ⁴⁵, 'אין דברי תורה מתקיימים,
אלא, במי שממית עצמו עליהם'.

ובאמת תמוה, הלא כבר נאמר ⁴⁶, 'וחי בקהם' - ולא שימות בהם ⁴⁷ ?

ונבאר דברינו, על פי משל -

לסוחר גדול, שהיו נוהרים אליו קונים, לא רק מעירו, אלא גם מהעיירות
הסמוכות.

ולרגלי מסחרו, היה טרוד כל היום והלילה, ולא היה לו זמן אפילו ללכת לבית
הכנסת להתפלל בציבור.

עברו שנים, ושיער לבן נראה בו בזקנו,

כוחותיו נתדלדלו, והתחיל להרגיש, כי הוא כבר מתקרב אל 'התכלית',

וכי עליו יהיה לתת מהר דין וחשבון על מפעליו.

משכך, הוא החליט להכין צידה לדרכו, ויעבור עליו זמן מה בעסק התורה.

⁴³ מעובד על פי הלשון הכתוב שם בספר.

⁴⁴ במדבר, יט' - יד'

⁴⁵ ברכות, סג' ע"ב.

⁴⁶ ויקרא, יח' - ה':

"ושמרתם את חקתי ואת משפטי - אשר יעשה אתם האדם וסי' בהם, אני יהוה".

⁴⁷ יומא, פה' ע"ב.

סנהדרין, עד' ע"א.

עבודה זרה, כז' ע"ב, ו-נד' ע"א.

ולפיכך, הוא התחיל ללכת לבית הכנסת להתפלל בציבור,
ואחר התפילה, הוא נשאר בבית המדרש, ללמוד שתי שעות.
ובאותם השעות, הוא לא השגיח על הסוחרים והקונים, כי הבל המה ולא יועילו.
בשובו למסחר מבית הכנסת, אחרי שעשה שם שלוש שעות, בתורה ובתפילה,
שאלתו אשתו, הלא כל החנות מלאה סוחרים, והם אצים לדרכם, ומדוע איחרת
לבוא?
ועל כך, ענה ואמר לה בעלה, כי הוא היה טרוד, ועל כן הוא היה מוכרח להתעכב.
ביום השני, שכבר עבר הבוקר, ובעלה עוד לא שב מבית הכנסת,
הלכה האשה בעצמה, לראות מה קרה לו שם.
וכשראתה אותו שם, נבהלה, והתחילה לצעוק עליו בקול,
כלום יצאת מדעתך, או משוגע הנך?
הלא החנות מלאה קונים, ואתה יושב לך ולומד?
לא אכפת לי ההפסד שאתה גורם לנו, אבל במעשיך אתה מגרש את הקונים
מהחנות,
בו בזמן שכל החנוונים מתחרים אתנו.
או אז, ענה לה בעלה, ואמר לה,
מה היית עושה, לו היה בא מלאך המוות, ואומר לי, הגיע זמנך להיפטר מן
העולם?
כלום יכולת לומר לו, כי אין לך פנאי, כשהחנות מלאה קונים?
ואם כן, תוכלי לחשוב כי כעת הנני מת,
ומה אכפת לך, אם בעוד שעתיים אקום לתחיה, ואלך לחנות לעזור לך.
ואם כן, זהו כוונת מאמר רבותינו ז"ל, 'אין דברי תורה מתקיימים, אלא במי
שממית עצמו עליה' -
האדם צריך לחשוב שהוא מת, כי לעתיד לבוא, אין תשובה כי אין שעתו פנויה.

ואם כה יחשוב, יוכל ללמוד ולקיים את התורה, הנותנת חיים ללומדיה ולעושיה.
ולאור דבריו הקדושים, תובן קושייתנו, מפני מה, יום שישי של פרשת "חוקת",
הוא זמן הגורם מיתה.

שכן, הזמן בו אנו עוסקים בפרשת "טומאת המת", אשר ממנה אנו לומדים את
עניין "עמל התורה",

הוא הגורם לעורר את הדינים,

כיוון, שבשעה שהאדם לא מזכיר לעצמו את יום המיתה, הרי הוא מעורר על
עצמו דינים ומקטרגים.

1. בתורתנו הקדושה, מצינו מצוות שנתנה בהם התורה טעם וכוונה פרטית,
וכגון, "מצוות ציצית", הגורמת לזכירת כל מצוות התורה, ואשר יש בה "זיכרון
ליציאת מצרים"⁴⁸.

ברם, ישנם מצוות, שבהם לא נאמר הטעם כלל ועיקר.

ובהשקפה ראשונה, נראה, שכאשר יש טעם למצווה, יותר קל לקיימה,

שכן, המקיימה, יודע, מפני הוא מה מקיימה.

ברם, בעניין זה, אליה וקוץ בה,

שכן, כאשר יתבונן האדם בטעם המצווה, פעמים שהוא יכול לטעות בעצם קיומה.
וכראיה לדבר, נביא בזה, את דברי הגמרא במסכת קידושין⁴⁹, לגבי אלישע בן
אבויה:

דהנה, במצוות שילוח הקן, נאמר⁵⁰, 'לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהָאֲרָכָה יָמִים',

ובביאור ההבטחה, דרשו רבותינו ז"ל⁵¹ -

⁴⁸ וכמבואר בפסוקי התורה הקדושה.

⁴⁹ לט' ע"ב.

⁵⁰ דברים, כב' - ז'.

⁵¹ קידושין, לט' ע"ב.

יִלְמְעַן יִיטֵב לְךָ' - לעולם שכולו טוב,

יִלְמְעַן יִאָרְכֶךָ מִיָּד' - לעולם שכולו ארוך.

וּדְרָשָׁה זֹה, דַּרְשׁ רַבִּי יַעֲקֹב ⁵², שֶׁהִיָּה נִכְדוּ - בן בתו של אלישע בן אבויה.

וְאֵלִישַׁע בֶּן אֲבוּיָה, שֶׁלֹּא דַרְשׁ אֶת דְּרַשְׁתִּי נִכְדוּ בְּאוֹתוֹ הַפְּסוּק, כִּפְר בְּעִיקָר, בְּעַקְבוֹת
מֵעֵשָׂה שְׂרָאָה -

בִּאֲבָא שֶׁאֵמֵר לְבָנָו, עֲלֵה אֶל רֹאשׁ הַגֶּג, וְקִיִּים מִצְוֹת שִׁלּוּחַ הַקֶּן,

וְכַשְׁקִיִּים הֵבֵן אֶת צִוּוֵי אֲבִיו, יִרְדּוּ מִן הַגֶּג, וְנִפְּלוּ וּמָתוּ.

וְכַשְׂרָאָה כֵךְ, נִתְקַשָּׁה -

הִיכֵן טוֹבֵת יָמָיו שֶׁל זֶה?

וְהִיכֵן אֲרִיכוֹת יָמָיו שֶׁל זֶה?

וּמִבּוֹאֵר:

**שְׁסִיבַת כְּפִירוֹתוֹ שֶׁל אֵלִישַׁע בֶּן אֲבוּיָה, הִיתָה, בְּעִבּוּר טְעוֹתָו בְּדַרְשַׁת טַעַם מִצְוֹת
שִׁלּוּחַ הַקֶּן.**

וְלִהְיוֹתָבָאֵר, אֲפִשֶׁר, שְׁזוּהִי כוּוֹנֵת הַפְּסוּק "זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה":

שֶׁכֵּן, "חֹק", הוּא דְבַר הַמַּחִיִּב אֶת הָאָדָם, אִף כֹּאשֶׁר אֵין בּוֹ טַעַם,

שְׁבִזָּה הוֹרְנוּ הַבּוֹרָא יִת"ש:

**שַׁעַל הָאָדָם לְקִיִּים אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה "כְּחֹק", וְכַדְבַּר שֶׁאֵין בּוֹ טַעַם, וְהִגַּם שֶׁנִּתְּנָה
בּוֹ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה טַעַם,**

שֶׁכֵּן, בְּדַרְךְ זֹה, אֵין מִצִּיאוֹת מַכְשׁוֹל כֹּלָל וְעִיקָר, בְּקִיּוֹם מִצְוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.

ז. עַל הַפְּסוּק ⁵³, "אֵל תִּשְׁקָצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם, בְּכָל הַשְּׂרָץ הַשְּׂרָץ, וְלֹא תִטְמְאוּ

בְּהֵם, וְנִטְמְתֶם בָּם", דַּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ⁵⁴:

⁵² וּשְׁם מִבּוֹאֵר, שְׁדַרְשָׁה זֹה, נִבְעָה מִסְבָּרָא:

ש"שכר מצווה בהאי עלמא, ליכא".

⁵³ וִיקְרָא, י'א' - מַג'.

"תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטמטמת לבו של אדם ...

אל תקרי וְנִטְמָתָם, אלא, וְנִטְמָטָם".

והנה, המילה "טְמָטָם", מוֹרָה על אטימות הלב,

באשר לבו של האדם, סתום וחתום.

ומאידך, המילה "טְהָרָה", מוֹרָה על דבר טהור וברור,

דהנה, אמרו רבותינו ז"ל⁵⁵, "שרגא בטיהרא, מאי אהני"⁵⁶,

ומבואר, שהלשון "טהירו", הוא מלשון "צהריים", שהוא הזמן הברור ביותר
שיש ביום.

ואם כן, ככל ששייכת באדם יותר טומאה, כך הוא מכוסה יותר, ואטום יותר.

וממילא, "אבי אבות הטומאה" שהוא "מת", שייכת בו אטימות הלב גדולה
ביותר⁵⁷.

והנה, על הפסוק⁵⁸, "רְאוּ, עֲתָה כִּי אָנִי אֲנִי הוּא, וְאִין אֱלֹהִים עִמָּדִי, אָנִי אֶמִית
וְאֶחְיֶה, מִחְצָתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא - וְאִין מְזִדִּי מְצִילִי", דרשו רבותינו ז"ל⁵⁹, כדלהלן:

"יְהִי־תִי אִין כְּתִיב כְּאִין, אלא מְחַצְתִּי,

מחיצה שעשיתי בין העליונים לתחתונים, שהעליונים קיימין והתחתונים מתים
בעולם הזה,

אבל לעתיד לבא, אין מיתה כל עיקר ...

⁵⁴ יומא, לט' ע"א.

⁵⁵ חולין, ס' ע"ב.

⁵⁶ דהיינו:

לנר בשעת הצהריים, אין משמעות כלל ועיקר.

⁵⁷ ובפרט לאור דבריו הקדושים והטהורים, של רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א, שהובאו לעיל באות
ד'.

⁵⁸ דברים, לב' - לט'.

⁵⁹ קהלת רבה, פרשה א', ז'.

אמר רבי אבא, אף אותה מחיצה אני חוזר ומרפא אותה,

'מחצתי' - מחצתי 'אני ארפא'."

ומבואר, מדברי המדרש הנ"ל:

שתכלית המיתה, היא "מחיצה" המבדלת בין העליונים ובין התחתונים.

ובשעה שהאדם מגיע לידי "טומאה", ובפרט לידי "אבי אבות הטומאה",

הרי, שיש לו "מחיצה", החוצצת בינו לבין אביו שבשמים.

וזאת, מחמת שהטומאה, מטמטת ומכסה את ליבו של האדם.

ח. בעניין הקללות שנאמרו בפרשת "בחוקותי", ידועה ומפורסמת, דרשתם

של רבותינו ז"ל (ויקרא רבה, פרשה לה', א'):

"רבי אבא בריה דרבי חינאי בישם רבי יונתן אמר, חֲשַׁבְתִּי בְּרִכּוֹת חֲשַׁבְתִּי קְלָלוֹת,

בְּרִכּוֹת, מֵאֵלֶּיךָ עַד תִּיּוֹ,

קְלָלוֹת, מִן וִיּוֹ עַד הֵ"א."

והיינו:

שהברכות האמורות בפרשתן, פותחות באות א', וכמאמר הכתוב ⁶⁰, "וְאִם

בְּחִקְתִּי,"

ומסתיימות באות ת', וכמאמר הכתוב ⁶¹, "וְאִלֶּיךָ אֶתְּכֶם קוֹמְמִיֹת."

ברם, הקללות שאמורות בפרשתן, פותחות באות ו', וכמאמר הכתוב ⁶², "וְאִם לֹא

תִּשְׁמְעוּ לִי,"

ומסתיימות באות ה', וכמאמר הכתוב ⁶³, "בְּיַד מִשְׁפָּה."

והמשיך שם רבי אבא במדרש:

⁶⁰ ויקרא, כו' - ג'.

⁶¹ ויקרא, כו' - יג'.

⁶² ויקרא, כו' - יד'.

⁶³ ויקרא, כו' - מו'.

"ולא עוד, אלא שהן הפוכות",

דהיינו:

שהקלות מתחילות באות ו', ומסתיימות באות ה',

שלא כסדר האותיות.

וכל כך למה?

"אמר רבי אבין, אם זכיתן, הריני הופך לכם קלות לברכות.

אימתי?

כשתשמרו את תורתי.

הדא הוא דכתיב, 'אם בחקתי תלכו',

וביאר בזה ה"עץ יוסף":

דהנה, "וי" 64, מורה על צרה,

ואילו "וה", מורה על שמחה,

להורות לאדם, שאם הוא יעסוק בתורה, אזי, יתהפכו עליו הקלות לברכות.

ובהמשך דברי המדרש 65, מצינו:

"חקים שבהם חקתי את השמים והארץ,

שנאמר 66, 'אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמתי',

והיינו:

שהקב"ה ברא את עולמו, אך ורק בשביל דברי התורה.

64 על פי מה שמצינו במדרש (אסתר רבה, פתיחתות):

"כל מקום שנאמר 'ויהי' - משמש צרה,

וכל מקום שנאמר 'והיה' - שמחה".

65 שם, אות ד'.

66 ירמיה, לג' - כה'.

ומחמת שהברכות פותחות באות א' ומסתיימות באות ת',
למדנו, שכשישראל עושים רצונו של מקום בעסק התורה, מערכת הבריאה
פועלת כתיקונה,
ברם, מהקללות שפותחות באות ו' ומסתיימות באות ה',
למדנו, שכשישראל אינם עושים רצונו של מקום בעסק התורה, מערכת הבריאה
אינה פועלת כתיקונה, ונמצאו מחריבים את העולמות, ח"ו.
והנה, שורש המילה "חוק", נגזר ממילת "חקיקה",
דהיינו:

שכל "חוק" שנתן לנו הקב"ה, הרי הוא "חוק" וטבוע ביסודות הבריאה.

ומהי אותה "חקיקה"?

"שתהיו עמלים בתורה" ⁶⁷, "אין דברי תורה מתקיימים, אלא במי שממית עצמו
עליהם" ⁶⁸.

וכשם, שאת לוחות הברית, עשה הקב"ה בדרך של שלימות הגמור - כתיבה עם
חריתה ⁶⁹, וחריתה ⁷⁰ עם כתיבה:

כך צריך האדם, לקיים בכל עת את רצונו יתברך, בעסק התורה בקדושתה
ובטהרתה, בשלימות הגמור.

ט. בפרשת "בהעלותך", מצינו, את עניינה של מרים הנביאה, שנענשה על עניין
הלשון ⁷¹.

ובפרשת "שלח", מצינו, שאותם הרשעים ראו ולא לקחו מוסר, והוא גם כן בעניין
עסק הלשון ⁷².

⁶⁷ וכפי שכתב רש"י הקדוש (ויקרא, כו' - ג').

⁶⁸ ברכות, סג' ע"ב.

⁶⁹ חקיקה.

⁷⁰ חקיקה.

⁷¹ במדבר, יב', א' - טז'.

וכן הוא בפרשת "קרח", שבו מצינו את עניין קורח ועדתו, שהיה גם כן עניינם בחטא הלשון^{73 74}.

והנה, ידועה ומפורסמת, דרשתם של רבותינו ז"ל (נדרים, סדי ע"ב):

"ארבעה חשובין כמת - עני, ומצורע, וסומא, ומי שאין לו בנים.

עני - דכתיב⁷⁵, 'כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים',

מצורע - דכתיב⁷⁶, 'אֶל נָא תְּהִי כַּמֶּת',

⁷² במדבר, יג', כה' - לג'.

במדבר, יד', א' - כה'.

⁷³ במדבר, טז', א' - לה'.

⁷⁴ הנה, **מרים הנביאה** שדיברה על משה רע"ה, נענשה בהסגר מחוץ למחנה כדין מצורע,

שכן, המצורע הרחיק בין בני האדם בדיבורו, וכך עונשו שמורחק מבני האדם.

ובאמת, מרים לא הרחיקה בין בני האדם בדיבורה,

שכן, צדקנית היתה, ונביאה היתה.

אלא, שהקב"ה מדקדק עם צדיקיו כחוט השערה.

והמרגלים, נענשו בתולעים שיצאו מפיהם,

להורות להם, שתפקיד הפה, לא נועד לדבר לשון הרע,

וכשם, שאין דרך התולעים לצאת מפיו של האדם.

וקורח שראה את כל הנ"ל, נענש בעונש קשה יותר, שנבלע על ידי "פי הארץ",

שכן, דרכו של הפה, לסנן את כל אשר נכנס אליו, ואת כל אשר יוצא ממנו.

ומשום כך, חטאו ותשובתו של קורח, נרמזו לו ב"פי הארץ",

שעונשו, בא אליו, על ידי עסק הלשון.

⁷⁵ שמות, ד' - יט':

"וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה, בְּמַדְיָן, לֶךָ שָׁב מִצְרַיִם, כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ."

⁷⁶ במדבר, יב' - יב':

"אֶל נָא תְּהִי כַּמֶּת, אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ, וַיֹּאכַל חֲצִי בְּשָׂרוֹ."

וסומא - דכתיב ⁷⁷, 'בְּמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם',
ומי שאין לו בנים - דכתיב ⁷⁸, 'הִבֵּה לִי בָנִים וְאִם אֵין מִתָּה אָנֹכִי'.
והנה, טעם הדבר, שכל אלו ה-ד' חשובים כמתים, יבואר בסייעתא דשמיא,
כדלהלן.
דהנה, נאמר בפרשתו ⁷⁹, 'וְלָקַחוּ לְטָמְא, מְעַפֵּר שְׂרֵפֶת הַחֲטָאת, וְנָתַן עָלָיו מִיִּם
חַיִּים אֶל כְּלָיו',
ולכאורה, שהדבר צריך ביאור:
וכי שייך מציאות חיים במים?
וביאור הדבר, כך הוא:
מִיִּם הַמְכּוֹנְסִים בְּבוֹר, מְגִיעִים לִידֵי עֵיפּוֹשׁ, מַחֲמַת הַיּוֹתֵם עוֹמְדִים בַּמְּקוֹם אֶחָד
לְלֹא תְנוּעָה,
בְּרֵם, מִיִּם הַזּוֹרְמִים בְּנֵהוֹת וּמַעֲיִינוֹת, הֵינָם רְאוּיִים לְשִׁתְיָהּ, מַחֲמַת חַיּוֹת
הַזְרִימָה שֶׁבְּתוֹכָם.
והנה, טָבַע טָבַע הַקֶּב"ה בְּבוֹרָיו, וְהוּא הַנִּקְרָא "מִידַת הַנְּתִינָה",
וְכַאֲשֶׁר הָאָדָם אֵינוֹ נוֹתֵן מַעֲצָמוֹ דָּבָר, הֵרִי הוּא כְּאוֹתָם מִיִּם הַמְכּוֹנְסִים בְּבוֹר,
שֶׁמְגִיעִים לִידֵי הַתְּעַפְּשׁוֹת.
ומשום כך, נחשב העני למת:
שְׁכּוֹן, אֵין לוֹ מִמָּה לְתַת לְאַחֲרִים.
וכמו כן, נחשב המצורע למת:
שְׁכּוֹן, הוּא נִמְצָא בְּהַסְגֵר מִחוּץ לְמַחֲנֵה, וְאֵין לוֹ יָכוֹל לְתַת לְאַחֲרִים.

⁷⁷ איכה, ג' - ו'.

⁷⁸ בראשית, ל' - א'.

"וְתָרָא רַחֵל, כִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב, וְתִקְנָא רַחֵל בְּאַחֲתָהּ, וְתֹאמֶר אֶל יַעֲקֹב, הִבֵּה לִי בָנִים - וְאִם אֵין מִתָּה אָנֹכִי".

⁷⁹ סוף עניין פרה אדומה. במדבר, יט' - יז'.

וכמו כן, נחשב הסומא למת:

שכן, הוא אינו רואה, וממילא, אין לו יכולת לראות מה חסר לחבירו חסר, ולתת לו.

וכמו כן, נחשב מי שאין לו בנים למת:

שכן, טבע האדם להיטיב עם בניו, ובשעה שאין לו בנים, אין לו למי לתת.

ולאור המתבאר, נשכיל ונבין:

כאשר מדבר האדם דברים שאינם הגונים בפיו, הוא לוקה בצרעת, וממילא, הוא נחשב למת,

ובאותה השעה, הוא יוצר מחיצה, המפסקת בינו לבין אביו שבשמים.

וכאשר האדם, לומד את פרשיות "בהעלותך - שלח - קורח", ואינו לוקח מוסר, וממשיך לדבר דברים האסורים,

הרי הוא, מעורר על עצמו קטרוגים ודינים.

ומחמת שכך, אומר לנו הבורא ית"ש - "זאת חקת התורה", תמיתו עצמכם בַּאֲהֶלֶה של תורה,

ובכך, תזכרו, שבתורתי חקתי את עולמי בשלימות הגמור.

וכאשר אינכם עושים זאת, אזי, "דא גזירת אורייתא"⁸⁰,

שכן, לא לכך בראתי את עולמי.

באופן, שבאותה תענית צדיקים, שמתענים בערב שבת קודש זו:

יש מעין יום דין, על עסק התורה שאנו לומדים, ועל אותם הדיבורים שבה שהוצאינו מפינו.

ל. על הפסוק⁸¹, "וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים", דרשו רבותינו ז"ל⁸²:

⁸⁰ וכפי שתירגם אונקלוס.

⁸¹ ויקרא, יא' - מד'.

⁸² יומא, לט' ע"א.

"אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה.

מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה.

בעולם הזה, מקדשין אותו לעולם הבא."

והנה, כאשר נשכיל ונבין, את תכלית בריאתנו בעולם הזה, ונתקדש לפני יוצרינו
יתברך כרצונו,

תשג תכלית הבריאה, בתיקונה השלם והרצוי לפניו יתברך.

יתן הבורא ית"ש, ונזכה לזה. אמן.

שיעורי הרב אליהו בר חן

**בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה**

הלימוד, מוקדש לרפואתם השלימה, של:

הרב משה בן אסתר

הרב רפאל פנחס בן מרים רמו

רפאל מנחם בן רות רדואה

הרב יוסף בן רחל

חיים נתן צבי בן שרה

מרדכי בן רינה

מאיר בן נעמי

אפי בן קונפיטה

אליהו לוזון בן גד

~~~~~

שושנה סולטנה בת מרים

שרה בת סוליקא

דינה בת סוליקא

אסתר בת תמר

שרית בת גילה

פאני פרחה בת רחל

רות חפציבה בת פרלה

אמירה בת נעמי

לזכרון עולם בהיכל ה'

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל
- משה מושי מקסים בן לילה תהילה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוני) בת גרסיה ע"ה
- חנה בת ליליאן ע"ה
- חנה אילוז בת פרוחה ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה